

KANSALLISARKISTO

Arvonmäärityksen ja seulonnan uudistamisen tavoitteet

Ylitarkastaja Jani Karell

3.10.2024, viranomaisinfo

Tausta

- Arvonmäärityksen ja seulonnan toimintamallia on uudistettava jo yksin lainsäädäntömuutosten vuoksi (TiHL, tietosuojalainsäädäntö, arkistolain uudistaminen).
- KA:n tavoitteena siirtyä arkistoinnin lainsäädännön mahdollistamana asiakirjojen ja tietoaaineistojen tehtävä- ja tietovarantoperustaiseen arvonmääritykseen.
- 2024 aikana toteutetaan uudistamisesta se osuus, joka ei edellytä muutoksia arkistoinnin lainsäädäntöön.
- 2024 aikana on määritelty uudistuksen ajurit, tavoitteet ja toimenpiteet vuodelle 2024 → jatkon osalta tavoitteet tarkentuvat arkistoinnin lainsäädännön valmistelun kuluessa.

Tavoiteanalyysi

7.10.2024

Ajurit

Tavoitteet

Toimenpiteet 2024

1

- Arvonmääritys ei huomioi riittävästi tietosuojalainsäädännön vaatimuksia
- Nykyisessä politiikassa ei käsitellä riittävästi data-aineistoja
- Tutkimusaineistojen arvonmääritys-kriteereissä puutteita

- Arvonmääritys- ja seulontapolitiikka päivitetään vastaamaan muuttunutta toimintaympäristöä.

Tehtävä 1: politiikan päivittäminen

- Teemaselvitykset (3)
- Poliitiikka-asiakirjan valmistelutyö

2

- Toimijoissa tehtävää arkistollisen arvon arviointityötä ei ole KA:ssa määritelty ja ohjattu prosessina, annettu ohjaus on reaktiivista.
- KA-toimijat yhteistyössä parannettavaa

- Arkistollisen arvon arviointi on määrämuotoista ja toistuvaa toimintaa osana toimijoiden tiedonhallintaa
- Kansallisarkiston antama ohjaus on proaktiivista, se on määritelty ja kuvattu.
- KA-toimijat yhteistyötä lisätään

Tehtävä 2: prosessien uudistaminen

- Ohjausprosessin määrittely ja käyttöönotto
- Arkistoinnin toimenpidepolkuun arkistollisen arvon arviointiohjeistus

3

- Nykyinen seulontaesityslomake ei ole rakenteeltaan selkeä ja sen käyttäminen erilaisten kuvausten (liite)alustana voi olla vaikeaa.

- Lomakkeen rakenne ja sisältö on selkeä, käyttö on hyvin ohjeistettu, mahdollistaa tietoaineistojen ja asiakirjojen tehtävä- ja tietovarantoperustaisen arkistollisen arvon määrittelyn.

Tehtävä 3: seulontaesityslomake

- Luodaan Excel-pohja
- Hyödyntää THM + suosituksen Excel-liitteen tietorakennetta
- Mahdollistaa TOS/AMS käytön

4

- Toimijoilla ja KA:lla ei ole tilannekuvaa seulontapäätöksen ajantasaisuudesta
- Ei tarkkaa tietoa julkishallinnon ydintehtävien tietoaineistojen arvonmääritysratkaisujen uudistamistarpeista

- Tilannekuva paranee: selviää mitkä toimijat ja niiden ydintehtävien tietoaineistot vaativat uusia seulontapäätöksiä ja miltä osin nykyiset päätökset ovat ajantasalla.

Tehtävä 4: seulontapäätösten tilannekuvan parantaminen

- Luodaan seulontapäätösten hallintaa varten metatietomalli ja Excel-taulukko päätöksen tiedoille

Tehtävä 1: Arvonmääritys- ja seulontapolitiikan päivittäminen

Ajureista tarkemmin

- Henkilötietojen minimointi osana arkistollisen arvon määrittelyä vaatii tarkennusta
 - miten tietojen minimoinnin periaate tulisi huomioida julkishallinnon arkistointia koskevassa päätöksenteossa ja arvonmäärityksessä?
- Nykyisessä politiikassa ei käsitellä riittävästi data-aineistoja. Data = rakenteinen tietoaaineisto
 - Miten voidaan tunnistaa julkisen hallinnon arvokkaat tietovarannot ja data-aineistot?
 - Datan eri "kerrosten" tunnistaminen
 - Mikä osa datan käsittelystä arkistoidaan? Pohjadata, käsitelty data, lopullinen data?
- Tutkimusaineistojen arvonmäärityskriteerit puuttuvat politiikasta

Toimenpiteistä tarkemmin

- Selvitystehtävät 9-12/2024:
 - Tietosuojalainsäädäntö
 - Data-aineistot
 - Tutkimusaineistot
- Selvitystehtävien pohjalta tarkennetaan politiikan jatkovalmistelun vaiheet, mm. politiikkaluonnoksen lausuntomenettely Lausuntopalvelussa 2025
- Politiikka-asiakirjaluonnoksen laatiminen 2025
- Tavoitteena julkaisu 2025-2026, mutta todennäköisesti julkaistavissa vasta uuden arkistoinnin lain voimaantulon jälkeen.

Tehtävä 2: arvonmääritys- ja ohjausprosessien uudistaminen

Ajureista tarkemmin

- Toimijoissa tehtävää arkistollisen arvon määrittelytyötä ei ole KA:ssa määritelty, kuvattu ja ohjattu prosessina. KA ohjaa toimijoiden vastuulle kuuluvaa arviointityötä reaktiivisesti, yhteistyössä parannettavaa
- Viranomaisten/toimijoiden erillisyyden periaate vaikeuttaa monitoimijaprosessien tietoineistojen arvonmääritystä → yhteisiä esityksiä ei haluta tehdä
 - Esimerkiksi kukin viranomainen toimii keskitetyn tietovarannon tietoihin nähden omana rekisterinpitäjänä, tiedonhallintayksikkönä ja arkistonmuodostajana.
- Useilla julkishallinnon toimijoilla ei ole aina selvää tilannekuvaa seulontapäätöksistä → ei tunnisteta tarvetta arvonmääritykselle ja seulontaesitykselle
- Toimijat mieltävät seulontaesityslomakkeen täyttämisen arkistollisen arvon arvioinniksi.

Toimenpiteistä tarkemmin

- Arkistollisen arvon määrittelytehtävän ohjeistus ja työvaiheiden kuvaus Arkistoinnin osaaja - tietopankin Arkistoinnin toimenpidepolussa (alustana Confluence), samoin tapausesimerkit
- Verkkosivuilla ohjeistetaan jatkossa seulontaesityksen tekeminen
 - Toimijaa neuvotaan aina ottamaan yhteyttä KA:oon ennen arkistollisen arvon määrittelytehtävää ja seulontaesityksen tekemistä → tilannekuvan parantaminen
 - Tarvittaessa KA-toimija ohjauspalaveri
- Arkistoinnin toimenpidepolun ja verkkosivujen sisällöt tuotetaan 2024 → tavoitteena julkaisu ja käyttöönotto 1/2025
- Ohjauksen tilannekuvan hallinta KA:n sisäisellä "Arvonmäärityksen suunnitelmalla"

Luonnos arkistollisen arvon määrittelyn "prosessikulusta" (julkaisu KA verkkosivuilla)

Tiedonhallinnan kehittäminen ja ohjaus

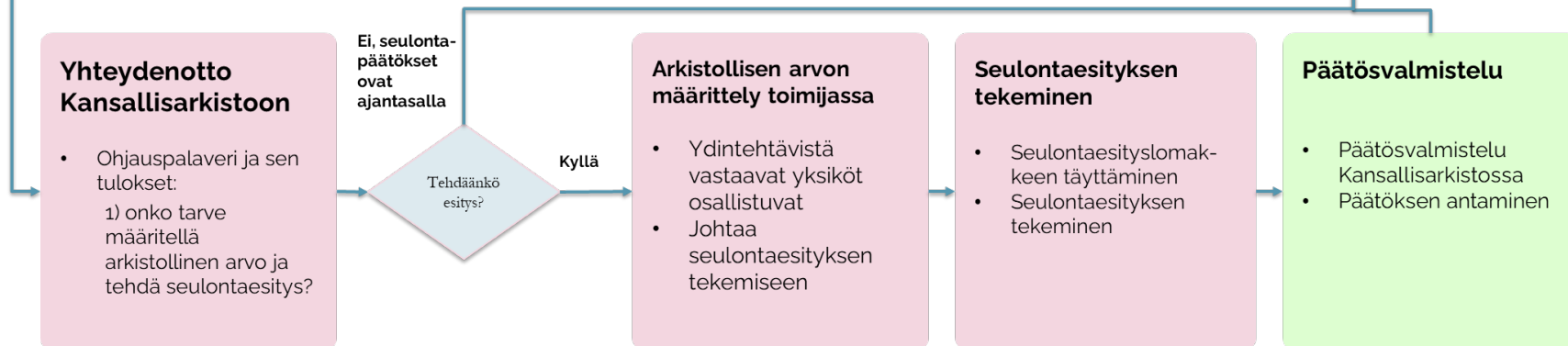
Tietoaisteistojen elinkaaren hallintakeinojen suunnittelu ja ylläpito

- Tunnistetaan tarve määrittellä tietoaisteistojen arkistollinen arvo ja hakea Kansallisarkiston seulontapäätöstä

Päätöksen toimeenpano julkishallinnossa

- Asiakirjojen ja tietoaisteistojen seulonta
- Arkistointi ja arkiston ylläpito

Arkistollisen arvon määrittely

Tehtävä 3: Uusi seulontaesityslomake

Ajureista tarkemmin

- Nykyinen seulontaesityslomake ja tietojärjestelmien liitelomake (Word) eivät ole rakenteiltaan ja käytettävyydeltään riittävän selkeitä
- Toimijalle voi olla vaikeaa perustella näkemystään arkistollisesta arvosta vapaamuotoisella kirjallisella kuvauksella (nykyisen lomakkeen kohta 4.2)
- Erityisesti rakenteisen tietoaaineiston (tietokantojen) kuvaaminen ja kuvausten liittäminen osaksi seulontaesitystä on nykyisin hankalaa.
- Ongelmia aiheutuu myös nykyisten kuvausmenetelmien heterogeenisyydestä: käytössä THM ja TOS (AMS) kuvaukset, mutta vain THM kuvausta ylläpidetään ja kehitetään (VM ja tiedonhallintalautakunta)

Toimenpiteistä tarkemmin

- Toteutetaan Excel-pohjalle
- Lähtökohtana 1) THM + suosituksen metatietomalli + 2) metatieto arkistoitava/määräajan säilytettävä ja perustelu arkistolliselle arvolle, myös TOS kuvausten käytölle löydettävä ratkaisu
- Pyritään mahdollistamaan tehtävän ja/tai tietovarannon kaikkien tietoaaineistojen arkistollisen arvon määrittely kokonaisuuksina
- Tietoaaineistojen arkistollisen arvon määrittely perustuu säilytysaikojen määrittelyn/hallinnan vaatimiin kuvauksiin → **ei edellytä tiedonhallinnan kuvauksista erillistä ja tarkempaa tietoaaineistojen määrittelyä!**
- Työpaja 10/2024, kutsuttu: VNK, DVV, Vero, PV, Tukes, HKI, ESAVI, Metsäkeskus, KELA, ETK, MLL
- Tavoitteena käyttöönotto 1/2025

Tehtävä 4:

Ajureista tarkemmin

- Kansallisarkisto, arkistolaitos ja Valtionarkiston antaneet yhteensä **noin 1900-2000 seulptapäättöstä** vuosina 1952-2024
- Osa edelleen sovellettavista päätöksistä hyvin vanhoja (1980-l) → päätösten ajantasaisuus ja soveltuvuus nykyiseen tehtävänhoitoon kyseenalaista.
- Seulptaesitysten ja -päättösten pirstaleisuus. Usein seurausta toimijoiden seulptaesityksien ja niiden liitteinä olevien tiedonhallinnan kuvausten pirstaleisuudesta.
- Usein ainoastaan osa tehtävään liittyvistä tietoaisteista on määrätty arkistoitaviksi. Usein kohdistunut rajattua tehtävää koskevaan tietoaisteistoon tai hallinnolliseen tietojärjestelmään. Muut tietojärjestelmät ja niiden tiedot on rajattu esityksen/päättöksen ulkopuolelle.
- Toimijoiden saamat päätökset muodostavat "ketjuja": osa vanhoista päätöksistä on kumottu vain osin uudemmalla päätöksellä.

Toimenpiteistä tarkemmin

- Luotu seulptapäättösten hallintaa varten metatietomalli ja Excel-taulukko päätöskien tiedoille. Tärkeimmät metatiedot:
 - Toimija, jota päätös koskee. Minkä toimijoiden tietoaisteistoihin päätöstä sovelletaan
 - Toimijatiedot (erillinen välilehti)
 - Päättöksen tyyppi (Pysyvä säilytys, kaikki tehtävät/Pysyvä säilytys, osa tehtävistä/Tietojärjestelmäpäättö/Säilytysmuoto)
 - Päättöksen soveltamisen aikarajaus
 - Päättöksen sisältö ja kuvaus
 - Tehtäväluokitus (päättöksessä mainitut, esim. hallintoasiat, henkilöstöhallinto jne.)
 - Säilytysmuoto (Analoginen/digitaalinen/ analoginen ja digitaalinen)
 - Minkä arkistolain mukaan annettu
 - Minkä seulptapolitiikan mukaan annettu
 - Seulptapäättö vanhentunut (Kyllä/Ei/Osittain)
 - Millä päätöksellä kumoutunut/miltä osin jne.
- Taulukkoa testataan 9-11/2024 (mm. rikosprosessin toimijat)

KANSALLISARKISTO

www.kansallisarkisto.fi

[@kansallisarkisto](https://www.facebook.com/kansallisarkisto)

[@kansallisarkist](https://twitter.com/kansallisarkist)